

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora

Izvještaj o vrstama izbornih zloupotreba državnih sredstava

**Zasnovano na podacima sa parlamentarnih, lokalnih i
predsjedničkih izbora održanih tokom 2012. i 2013. godine**

Jul 2013. godine

SADRŽAJ

1.	UVOD	3
2.	PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE	4
3.	KUPOVINA GLASOVA SOCIJALNO UGROŽENIH	9
3.1.	Cijena glasa u Pljevljima - 50 eura	9
3.2.	Cjenovnik kupovine glasova kroz jednokratnu novčanu pomoć u drugim opštinama	10
3.3.	Državni budžet i dodatna pomoć	12
3.4.	Dodjela stanova	14
3.5.	Paketi za siromašne	14
3.6.	Besplatni udžbenici	14
4.	POVEĆANJE BUDŽETSKE POTROŠNJE	15
4.1.	Prekoračenje budžeta	15
4.2.	Otpremnine	16
4.3.	Pomoć poljoprivrednicima	17
4.4.	Isplata stare devizne štednje	17
4.5.	Poljoprivredni krediti	18
5.	ZAPOŠLJAVANJE	20
5.1.	Zapošljavanje pred predsjedničke izbore	20
5.2.	Aktivnosti Zavoda za zapošljavanje	21
5.3.	Ranije zloupotrebe procesa zapošljavanja	22
5.4.	Mobing od strane institucija i državnih kompanija	22
5.5.	Ugovori o djelu	23
5.6.	Mobing privatni	23
6.	PRIVATNI SEKTOR	25
6.1.	Oprost duga za struju	25
6.2.	Donacije za infrastrukturu	25
7.	KRIVIČNI POSTUPCI ZBOG ZLOUPOTREBA U IZBORNE SVRHE	26
7.1.	Afera Snimak	26
7.2.	Zloupotrebe u Pljevljima	28

1. UVOD

MANS je tokom kampanje za parlamentarne izbore 2012. godine ali i onih za lokalne i predsjedničke izbore tokom 2013. godine pratio da li i u kojoj mjeri institucije zloupotrebljavaju državna sredstva i ovlašćenja kako bi osigurale da partije i pojedinci koji su na vlasti nastave sa všenjem vlasti i nakon izbora.

U ovom izvještaju pokazali smo kako su korišćena državna sredstva za kupovinu glasova, i koliko je iznosila cijena glasa po pojedinim opštinama u kojima su sredstva isplaćivana u vidu jednokratnih socijalnih naknada. Izvještaj pokazuje i kako su se koristila druga sredstva u cilju osiguravanja što boljeg izbornog rezultata vladajuće koalicije u vidu dodjele stanova, stambenih kredita, paketa za siromašno stanovništvo i besplatnih udžbenika.

Takođe, izvještaj pokazuje trendove značajnog povećanja budžetskih rashoda u izbornim periodima vezano i za druga, ne socijalna davanja, kao što su otpremnine, pomoć poljoprivrednicima, poljoprivredne kredite i isplatu stare devizne štednje.

Posebna pažnja u ovom izvještaju posvećena je zloupotrebama procesa zapošljavanja u institucijama na centralnom i lokalnom nivou, i cilju privlačenja što većeg broja građana da glasa za partije i kandidate koji su na vlasti. Takođe, u izvještaju su dati i podaci o raznim vrstama mobinga i nezakonitog ponašanja koje su državne, lokalne i privatne firme koristile kako bi privolile svoje radnike da glasaju za vladajuću koaliciju.

Jedno poglavlje izvještaja bavi se i ponašanjem privatnih kompanija u toku izborne kampanje i "kreativnim" načinima na koje i one utiču na izborni rezultat koji favorizuje partije na vlasti, kroz oprost dugova za struju, poklanjanje infrastrukturnih objekata državi i slično.

Na samom kraju, dat je i pregled najvažnijih krivičnih postupaka koje je inicirao MANS protiv odgovornih lica koja su činila razne zloupotrebe u izborne svrhe.

2. PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE

Kako bi se spriječila mogućnost zloupotreba državnih sredstava i uticaja na građane i privredne subjekte tokom izborne kampanje, sa ciljem da se favorizuje jedna politička grupacija, partija ili kandidat, potrebno je sprovesti sledeće mjere:

a) Precizan pravni okvir za sprovođenje izbora i finansiranje političkih subjekata sa jasnim obavezama i nadležnostima

1. Objediniti set postojećih zakona u dva systemska zakona - jedan koji bi se odnosio na izborni proces, i drugi koji bi se odnosio na finansiranje političkih subjekata a koji bi obezbijedili jednaku primjenu standarda nezvezano za izborni proces na koji se odnose.

- *usvojiti jedinstveni Zakon o finansiranju političkih subjekata koji će se odnositi na finansiranje izbornih kampanja za parlamentarne, lokalne i predsjedničke izbore. Prilikom usvajanja ovog Zakona, ukinuti Zakon o finansiranju političkih partija i Zakon o finansiranju kampanja za izbor Predsjednika Crne Gore, gradonačelnika i predsjednika opština;*
- *usvojiti jedinstven Zakon o izborima koji će se odnositi na parlamentarne, predsjedničke i lokalne izbore. Prilikom usvajanja ovog Zakona ukinuti Zakon o izboru odbornika i poslanika i Zakon o izboru Predsjednika Crne Gore;*

2. Usvojiti poseban Zakon o državnoj izbornoj komisiji (DIK) kojim bi se definisao sastav, rad i nadležnosti ove institucije.

b) Jačanje kontrole zloupotrebe državnih resursa i ovlašćenja

3. Zakonom o državnoj izbornoj komisiji potrebno je urediti:

- *Javnost rada DIK-a:*
 - *Propisati da su sjednice DIK-a otvorene za javnost i da izborni posmatrači mogu da prisustvuju svim sjednicama ovog tijela;*
 - *Propisati obavezu da DIK sve zapisnike, izvještaje i druga akta sa sjednica mora objaviti najkasnije 24 časa po okončanju sjednice;*
 - *Propisati obavezu DIK-u da sva dokumenta koja sačini, ili u čiji posjed dođe, mora objaviti na svojoj internet prezentaciji najkasnije nakon 24 časa;*
 - *Propisati obavezu da, ukoliko DIK raspolaže nekim tajnim podatkom ili ih razmatra u nekoj od procedura, mora na svojoj internet prezentaciji navesti naziv dokumenta, instituciju koja je dokument označila tajnim i rok do kada važi oznaka tajnosti na tom dokumentu;*
 - *Propisati mogućnost da i treća lica učestvuju u radu sjednica DIK-a, po pozivu predsjednika ili sekretara ovog tijela;*
- *Nadležnosti DIK-a:*
 - *Precizno propisati obavezu DIK-a da prati sve izborne zloupotrebe i kršenja zabrana propisanih zakonima o izborima i finansiranju političkih subjekata uključujući i: budžetsku potrošnju institucija na centralnom i lokalnom nivou; razna socijalna i druga davanja uključujući i kredite, otpremnine, otpise*

poreza i sl; zapošljavanje tokom izborne kampanje; pritiske na građane i zaposlene u javnoj upravi; zabranu reklamiranja i slično.

- Omogućiti članovima DIK-a pun pristup svim podacima koji su relevantni za praćenje izbornih zloupotreba i vođenje postupka propisanih zakonom;
 - Uvesti obavezu Državnoj izbornoj komisiji da raspisuje tender za dostavljanje poziva za glasanje svim građanima Crne Gore i centralizovati ovu aktivnost, sa detaljno propisanim rokovima i procedurama, u cilju smanjenja postojećih diskrecionih ovlašćenja opština da samostalno odlučuju da li će i kada građanima dostavljati pozive za glasanje;¹
- **Postupak odlučivanja**
 - Propisati da kompletan konkretan postupak koji se vodi pred DIK-om vezano za razne izborne zloupotrebe i kršenja zabrana mora okončati najkasnije sedam dana po otkrivanju, što uključuje i izjašnjenja državnih i lokalnih organa, pravnih i fizičkih lica u nekom predmetu;
 - Propisati da su svi subjekti dužni dostaviti informacije DIK-u, po zahtjevu, u roku od najkasnije 48 časova;
 - Propisati da je DIK dužan, po dobijanju informacija, u roku od 48 časova donijeti preliminarnu odluku u konkretnom slučaju, i poslati je na izjašnjenje subjektu na kojeg se odnosi;
 - Propisati da se subjekt na kojeg se preliminarna odluka odnosi dužan dostaviti izjašnjenje u roku od 48 časova od dana prijema i da se, ukoliko izjašnjenje ne dostavi u predviđenom roku, smatra da je saglasan sa navodima preliminarne odluke;
 - Propisati da je DIK dužan, po dostavljanju izjašnjenja na preliminarnu odluku ili istekom roka za dostavljanje izjašnjenja, donijeti konačnu odluku u roku od 24 časa.
 - **Punu profesionalizaciju svih članova i zaposlenih u DIK-u;**
 - Propisati da članovi DIK-a i formalno i suštinski budu profesionalci, nezavisni od političkih partija na način što će se u ta tijela birati lica koja nisu obavljala bilo koju funkciju u političkim strankama (delegat na kongresu, član mjesnog, opštinskog ili glavnog odbora, član izvršnih ili bilo kojih drugih organa partije) niti su bili na bilo kojim izbornim listama u poslednjih 10 godina;
 - Propisati da DIK ima posebnu stručnu službu sastavljenu od kompetentnih, politički nezavisnih lica, koja su sposobna da sprovode sve zakonom propisane postupke i procedure;

4. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati da se sve odluke koje se tiču isplate sredstava i zapošljavanja lica, suprotno Zakonu o finansiranju političkih subjekata, u toku izborne kampanje i do tri mjeseca nakon završetka izbora smatraju pravno ništavim:

- Propisati obavezu DIK-u da, u svakom slučaju kada utvrdi postojanje osnova za oglašavanjem odluke ništavom, dostavi nadležnom državnom tužiocu inicijativu za pokretanje postupka utvrđivanja ništavosti odluke pred nadležnim sudom;
- Propisati obavezu da je sredstva ostvarena po osnovu ništavih odluka potrebno vratiti u državni budžet, uključujući i sredstva koja su nezakonito zapošljena lica ostvarila po osnovu zarada, naknada i poreza i doprinosa.

¹ Ovu preporuku MANS je već dao članovima Radne grupa za izgradnju povjerenja u izborni proces u okviru materijala vezanih za potrebu izmjene Zakona o biračkim spiskovima.

- Propisati kaznene odredbe za članove DIK-a za slučaj da ne iniciraju pokretanje postupka za oglašavanje odluke ništavom pred nadležnim državnim tužilaštvom.

5. Zakonima o izborima i finansiranju političkih subjekata obavezati Državnu izbornu komisiju i Vrhovno državno tužilaštvo da Skupštini dostavljaju:

- izvještaj o procesuiranju izbornih zloupotreba najkasnije 30 dana od dana održavanja izbora;
- polugodišnje izvještaje koji se odnose na rasvjetljavanje svih vrsta izbornih zloupotreba iz domena prekršajne i krivične odgovornosti.

c) Smanjenje zloupotrebe državnih resursa i ovlašćenja

6. Zakonom o finansiranju političkih subjekata pooštriti sankcije za sve državne i lokalne budžetske jedinice i njihove rukovodioce koji prekorače dozvoljenu potrošnju budžeta tokom izborne kampanje.

7. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati zabranu ministarstvu i sekretarijatima odgovornim za poslove finansija da budžetskim jedinicama odobravaju ili isplaćuju više sredstava nego što im je to Zakonom dozvoljeno tokom izborne kampanje.

8. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati obavezu da, u toku izborne kampanje i tri mjeseca po okončanju izbora, Ministarstvo finansija prikuplja i objavljuje na nedeljnom nivou izvode iz državnog trezora i računa lokalnih samouprava, kao i analitičke kartice svih državnih i lokalnih budžetskih jedinica.

9. Zakonom o finansiranju političkih subjekata ograničiti donošenje odluka o isplatama i isplate različitih jednokratnih naknada, kredita i drugih davanja na centralnom i lokalnom nivou u periodu izborne kampanje i najmanje tri mjeseca po završetku izbora, pogotovo:

- *subvencije i državnu pomoć privrednim društvima;*
- *oprost PDV-a, ostalih poreza i parafiskalnih izdataka;*
- *jednokratna vanredna davanja penzionerima;*
- *razne vrste otpremnina;*
- *kredite poljoprivrednicima i preduzetnicima;*
- *isplate dugovanja po osnovu stare devizne štednje;*
- *dodjele stanova i stambenih kredita;*
- *dodjele udžbenika i školskog pribora;*
- *jednokratne naknade štete izazvane vremenskim i drugim nepogodama;*
- *sva ostala davanja koja na bilo koji način mogu uticati na određenog pojedinca ili grupu stanovništva da glasa za neku koaliciju, političku partiju ili kandidata.*

10. Zakonom o finansiranju političkih subjekata spriječiti zloupotrebe vezano za isplate svih vrsta jednokratnih i trajnih socijalnih davanja (uključujući i materijalno obezbjeđenje porodice, invalidninu, i slično) osim u slučaju proglašenog vanrednog stanja:

- *Propisati zabranu uvećanja ukupnog iznosa za sve jednokratne socijalne naknade tokom izborne kampanje i tri mjeseca nakon održavanja izbora preko 5% u odnosu na prosječne mjesečne isplate tokom 12 prethodnih mjeseci za tu namjenu;*

- *Propisati zabranu uvećanja ukupnog iznosa za sva trajna socijalna davanja tokom izborne kampanje i tri mjeseca nakon održavanja izbora preko 5% u odnosu na prosječne mjesečne isplate tokom 12 prethodnih mjeseci za tu namjenu.*

11. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati obavezu svih državnih i lokalnih organa da DIK-u dostavljaju na mjesečnom nivou, a DIK da odmah objavljuje na svojoj internet prezentaciji sve odluke i podatke o isplatama jednokratnih socijalnih i drugih naknada, kredita i drugih davanja na centralnom i lokalnom nivou uključujući i analitičke kartice sa njihovih računa, pogotovo za:

- *sve vrste jednokratnih socijalnih davanja;*
- *odobranje svih vrsta trajnih socijalnih davanja novim korisnicima;*
- *jednokratna vanredna davanja penzionerima;*
- *razne vrste otpremnina;*
- *jednokratne naknade štete izazvane vremenskim i drugim nepogodama;*
- *kredite poljoprivrednicima i preduzetnicima;*
- *subvencije i državnu pomoć privrednim društvima;*
- *oprost PDV-a, ostalih poreza i parafiskalnih izdataka;*
- *isplate dugovanja po osnovu stare devizne štednje;*
- *dodjele stanova i stambenih kredita;*
- *dodjele udžbenika i školskog pribora;*
- *sva ostala davanja.*

12. Zakonom o finansiranju političkih subjekata dodatno precizirati zabranu zapošljavanja tokom izbornog procesa i najmanje mjesec dana po okončanju izbora u svim državnim organima, organima lokalne samouprave, javnim ustanovama i preduzećima kao i u pravnim licima čiji je osnivač ili većinski vlasnik država ili jedinica lokalne samouprave. Potrebno je zabraniti sledeće oblike zapošljavanja tokom i neposredno nakon izborne kampanje, osim zapošljavanja na neodređeno vrijeme, uključujući i:

- *ugovor o radu na određeno;*
- *ugovor o radu direktora;*
- *ugovor o radu za obavljanje poslova sa povećanim rizikom;*
- *ugovor o radu sa nepunim radnim vremenom;*
- *ugovor o radu za obavljanje poslova kod kuće;*
- *ugovor o radu za obavljanje poslova u domaćinstvu;*
- *ugovor o obavljanju privremenih i povremenih poslova;*
- *ugovor o Izradi predmeta i pružanju usluga;*
- *ugovori kojim se definiše volonterski rad;*
- *ostali razni ugovori o djelu.*

13. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati zabranu mijenjanja ugovora o radu za lica koja su već zaposlena u državnim i lokalnim organima, institucijama i preduzećima tokom izborne kampanje i mjesec dana nakon održavanja izbora, kako bi se izbjeglo vršenje pritiska na ta lica da glasaju za neku koaliciju, političku partiju ili kandidata kroz njihovo raspoređivanje na bolja ili lošija radna mjesta, dislociranja i drugo.

d) Smanjenje zloupotreba od strane pravnih lica

14. U zakonu o finansiranju političkih subjekata proširiti trajanje sadašnje odredbe koja zabranjuje političkim partijama i drugim podnosiocima izbornih lista da primaju priloge od pravnih lica, privrednih društava i preduzetnika i sa njima povezanih pravnih i fizičkih lica, koji su, na osnovu ugovora sa nadležnim organima, u skladu sa zakonom, vršili poslove od javnog interesa ili su zaključili ugovor u postupku javnih nabavki na period od tri godine koji prethodi zaključivanju ugovora, za vrijeme trajanja tog poslovnog odnosa, kao i tri godine nakon prestanka tog poslovnog odnosa.

15. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati zabranu pravnim licima čiji je osnivač, djelimični ili većinski vlasnik država da vrše bilo kakave dotacije ili oprost dugova građanima i korisnicima u toku izborne kampanje i tri mjeseca nakon održavanja izbora, pogotovo onih koji se odnose na:

- *račune za struju;*
- *račune za vodu;*
- *ostale račune za razne vrste komunalija;*

16. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati obavezu Elektroprivredi Crne Gore da na mjesečnom nivou prosleđuje ministarstvu ekonomije spiskove dužnika za struju, pogotovo u dijelu iznosa i vremena zastare dugovanja, a Ministarstvu ekonomije da ove spiskove objavljuju na svom sajtu uz vođenje računa o standardima iz oblasti podataka o ličnosti.

17. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati obavezu lokalnim javnim preduzećima da na mjesečnom nivou glavnim administratorima jedinica lokalne samouprave dostavlja spiskove dužnika za vodu i ostale komunalije, pogotovo u dijelu iznosa i vremena zastare dugovanja, a glavnim administratorima da Ministarstvu finansija prosleđuju ove spiskove koje je Ministarstvo dužno objaviti na svojoj internet prezentaciji uz vođenje računa o standardima iz oblasti podataka o ličnosti.

18. Zakonom o finansiranju političkih subjekata propisati zabranu fizičkim i pravnim licima i preduzetnicima da doniraju materijalna i druga sredstva državi ili jedinici lokalne samouprave, te propisati najoštrije kazne za sva lica koja učine ovaj prekršaj.

3. KUPOVINA GLASOVA SOCIJALNO UGROŽENIH

Poseban dio istraživanja zloupotreba državnih sredstava u predizborne svrhe bio je posvećen zloupotrebi različitih oblika socijalne pomoći. Studije koje se nalaze u nastavku pokazuju veoma konkretne primjere kupovine glasova kroz netransparentnu i nezakonitu podjelu jednokratne novčane pomoći.

3.1. Cijena glasa u Pljevljima - 50 eura

Istraživački centar MANS-a je došao u posjed dokumenta kojim je detaljno opisana organizaciona struktura mjesnih odbora DPS-a u Pljevljima, sa hijerarhijom, jasnim podjelom funkcija, kontakata i reona za koje su pojedini članovi te strukture zaduženi. Da se radi o veoma organizovanoj strukturi na najnižem partijskom nivou, pokazuje da pored aktivista, svaki mjesni odbor ima svog predsjednika, potpredsjednika, koordinatora, sekretara i političkog inženjera. Tako organizovani mjesni odbori su grupisani da odgovaraju direktno pojedinim članovima Opštinskog odbora DPS-a Pljevlja. Tako je, na primjer, član Opštinskog odbora Vuk Roćen je bio zadužen za mjesne odbore Golubinja- Rudnik uglja, Golubinja-Gimnazija, Centar-banka, Centar-salon hotela Pljevlja, Kosanica, Krupica i Lever Tara.

Jedan od koordinatora iz te strukture je i Ermin Nuhanović, zaposlen u Centru za socijalni rad u Pljevljima i član odbora DPS-a u Pljevljima. Istraživački centar MANS-a je došao u posjed zapisnika o primo-predaji novčanih sredstava u kojem se navodi da spomenuti Nuhanović predaje iznos od 19.750 Eura na ime jednokratne novčane pomoći licima u stanju socijalne potrebe. U dokumentu se navodi da pomenuti iznos prima drugi koordinator mjesnog odbora DPS-a Joka Đačić.

U posebnom dokumentu se navodi spisak predsjednika mjesnih odbora DPS-a, iznosa koje su preuzeli kao zaduženje za dalju podjelu novca koji je Nuhanović predao i svojeručni potpis kao potvrda. Tako je Predsjednik mjesnog odbora "Golubinja-Gimnazija", Vanja Sokić preuzela 1.700 Eura, Predsjednik i potpredsjednik mjesnog odbora "Golubinja-Osnovni sud", Dragoljub Mazalica i Sead Vesnić su zajedno zadužili 1.450 Eura, dok je Predsjednik mjesnog odbora "Golubinja - Školski centar", Dragan Tošić za dalju podjelu novca preuzeo 1.950 Eura. Predsjednik i potpredsjednik mjesnog odbora "Golubinja - Rudnik Uglja", Dušan Knežević i Ranko Despotović su se obavezali da podijele 950 Eura, koliko i Rade Strunjaš koji je Predsjednik mjesnog odbora "Moćevac - Cvjećara".

Predsjednik mjesnog odbora "Moćevac - Salko Aljković", Nada Borović je novac dijelila na dva mjesna odbora, ukupnog iznosa od 3.000 Eura. Najveće iznose za podjelu novca su dobili Predsjednik mjesnog odbora "Moćevac - Jalija", Abdulah Šulović - 3.400, Predsjednik mjesnog odbora "Centar - Banka", Amer Hadžalić - 3.250, te Predsjednik mjesnog odbora "Moćevac - lokalni putevi", Sadik Bulut - 3.100 Eura.

Pored iznosa za koji su zaduženi, u dokumentu se navodi i broj osoba kojima taj novac treba isplatiti, ali i lokacija biračkih mjesta na kojima glasaju "primaoci pomoći". Kada se svako od pojedinih zaduženja podijeli sa brojem osoba kojoj je pomoć namijenjena, u svim slučajevima se dolazi do iste cifre - 50 Eura, koliko je koštao jedan glas.

Sastavni dio dokumentacije do koje je došao Istraživački centar MANS-a, čini dio DPS-ovog internog spiska birača u kojem se taksativno navodi pripadnost mjesnom odboru, kao i na kojem biračkom mjestu pojedini građanin glasa. Posebna kolona u ovakvoj evidenciji DPS-a se

naziva "socijala" u kojoj se pored imena građanina navodi koja vrsta pomoći je namijenjena tom biraču: "novac ili soc.", za što predpostavljamo da se radi o nekoj vrsti socijalne pomoći.

Novac je distribuiran u skladu sa posebnim Uputstvom o "realizaciji plana isplate novčane pomoći" do kojeg je takođe došao Istraživački centar MANS-a. Tim dokumentom se nalaže mjesnim odborima da Ervinu Nuhanoviću pripreme spiskovje sa imenima lica kojima je opredjeljena pomoć, koji će dalje biti proslijeđeni koordinatorima za distribuciju novca na terenu. U Uputstvu se dalje navodi da će "koordinatori isplatne spiskove ovjerene-potpisane od strane lica kojima je izvršena isplata, dakle, nakon izvršene isplate, dostaviti koordinatoru Ervinu Nuhanoviću". Na kraju Uputstva se navodi da se sve dodatne informacije mogu dobiti direktno od Nuhanovića u kancelariji DPS-a ili pozivom na njegov mobilni telefon.

MANS je došao do dijela spiskova o isplatama koji je vraćen Nuhanoviću u skladu sa instrukcijama iz uputstva, gdje je uz imena građana naveden iznos od po 50 eura i njihovi potpisi kao potvrda da su primili taj novac. Spiskovi do kojih je došao MANS sadrže podatke o blizu 100 lica iz pljevaljske opštine, a poređenjem smo utvrdili da se sva ona nalaze i na internom spisku birača koji je sačinio DPS.

Prema izvorima MANS-a, spornih 19.750 Eura koje su korišćenje za ovakvu kupovinu glasova, Nuhanović je podigao direktno iz Centra za socijalni rad Opštine Pljevlja. Zvanični podaci dobijeni od Centra za socijalni rad Pljevlja pokazuju da je tokom oktobra i novembra mjeseca prošle godine Ministarstvo rada i socijalnog staranja Centru uplatilo 20.000 Eura na ime jednokratnih novčanih pomoći, što je za samo 250 eura više od onoga što je Nuhanović podijelio kroz lokalnu partijsku strukturu.

3.2. Cjenovnik kupovine glasova kroz jednokratnu novčanu pomoć u drugim opštinama

Nakon slučaja Pljevlja opisanog u prethodnom poglavlju, MANS je napravio analizu isplata socijalnih davanja po opštinskim centrima za socijalni rad koja je pokazala da su uoči prošlogodišnjih parlamentarnih izbora drastično povećana socijalna davanja, a skoro svim licima su dati identični iznosi, što navodi na sumnju da je socijalna pomoć korišćena za kupovinu glasova a da se iznosi koji su jednokratno plaćani za te namjene od 50 do 170 eura.

Analiza koju je napravio MANS pokazuje da su centri za socijalni rad u većini crnogorskih opština u mjesecima uoči prošlogodišnjih parlamentarnih izbora i po nekoliko puta povećavali isplate socijalnih davanja u odnosu na ostatak godine ili u odnosu na 2011. godinu. Nakon slučaja Centra za socijalni rad opštine Pljevlja i afere "Snimak" gdje u jednom od objavljenih audio zapisa lider DPS-a, Milo Đukanović ohrabruje zloupotrebu socijalnih davanja za kampanju na terenu, ovakva praksa trošenja sredstava centara za socijalni rad otvara prostor za sumnju da slučaj Pljevlja i nije jedini takve vrste.

Zvanični podaci drugih opština pokazuju da su i one imale znatno veće izdatke za jednokratnu novčanu pomoć baš uoči izbora, kao i Pljevlja, kada im je Ministarstvo rada i socijalnog staranja uplatilo dodatna sredstva. Štaviše, dokumenta centara potvrđuju da je prije i odmah nakon izbora mnogo većem broju ljudi data novčana pomoć nego u bilo kom drugom periodu. Najinteresantnije je da su gotovo svi korisnici iz jedne opštine, kojima je novac dat uoči izbora, dobijali jednake iznose pomoći, iako se ona, prema zakonu, utvrđuje u zavisnosti od individualnih potreba.

Tako su Centar za socijalni rad i Ministarstvo za jednokratnu novčanu pomoć u Nikšiću, uoči u septembru i u prvoj polovini oktobra 2012. godine isplatili dva i po puta više novca nego u cijeloj 2011. godini. Kada se u ovu računicu uključi i novembar, dolazimo do frapantnog podatka da je periodu oko parlamentarnih izbora isplaćeno skoro pet puta više novca nego u cijeloj 2011. godini.

Skoro 600 nikšićana je u tri mjeseca uoči i nakon izbora dobilo novac, što je tri puta više nego ukupan broj lica kome je isplaćena pomoć u toku cijele 2011. godine. Više od polovine njih je dobilo po tačno 100 eura, dok je skoro svaki šesti dobio po 50 eura.

Podaci Centra za socijalni rad opštine Rožaje pokazuju da je samo u izbornom mjesecu, oktobru 2012. godine, podijeljeno tri puta više novca nego u cijeloj 2011. godini. Odnosno, tokom 2011. godine ukupno 76 lica je primilo 6,981 euro, a samo u oktobru, zahvaljujući fondovima Ministarstva, isplaćeno je 20.200 eura za 202 lica - svakom licu po tačno 100 eura.

Ukupna sredstva podijeljena u Rožajama u izbornoj 2012. godini su preko šest puta veća nego u 2011., dok je broj ljudi kojima je isplaćen taj novac bio deset puta veći. Međutim, sredstva se drastično smanjuju nakon izbora, pa je u novembru Ministarstvo dalo samo 800 eura, a u decembru ni centa za jednokratnu pomoć u Rožajama.

Izborna godina je i Centru za socijalni rad opštine Bijelo Polje donijela više novca za raspodjelu "pomoći", pa je samo u oktobru i novembru izborne 2012. godine isplaćeno duplo više novca nego u cijeloj 2011. godini kada nije bilo izbora.

Dok su u 2011. godini ukupno 72 osobe dobile jednokratnu novčanu pomoć, u 2012. godini novac je dobilo 14 puta više korisnika ili 632 osobe. Velika većina njih je isplaćena u oktobru i novembru - čak 508 ljudi od kojih je 440 osoba dobilo po tačno 75 eura, što upućuje na sumnju da taj iznos nije određen u skladu sa zakonom i potrebama korisnika, već da je riječ o „uravnilovci“ pred izbore koja za cilj ima uticaj na političko opredeljenje birača.

Podaci Centra za socijalni rad opštine Plav pokazuju da je i u toj opštini mnogo više sredstava izdvajano kao "pomoć" uoči izbora nego tokom prethodnih mjeseci, pa je u septembru i oktobru 2012. godine isplaćeno tri puta više nego u cijeloj 2011. godini. Samo u oktobru je podijeljeno 9.790 eura za 51 korisnika, od kojih je 48 dobilo po tačno 200 eura, dok je za cijelu 2011. potrošeno 3.591 euro.

Slična situacija je bila i sa opštinom Andrijevica gdje je 60% novčane pomoći koja je isplaćena u cijeloj 2012. godini, podijeljeno baš uoči izbora, od 1. septembra do 15. oktobra. Nema preciznih podataka o broju lica kojima je novac isplaćen ali je poznato da je u septembru 10 lica dobilo ukupno 1.000 eura, a u prvih petnaest dana oktobra 100 lica je dobilo ukupno 10.000 eura.

Ministarstvo rada i socijalnog rada je uoči izbora uplatilo 20.000 eura Centru za socijalni rad koji pokriva opštine Budva, Kotor i Tivat, na ime jednokratne novčane pomoći.

Zahvaljujući tome i u ove tri opštine isplate uoči izbora bile su i po nekoliko puta veće nego u prethodnim mjesecima. U opštini Tivat je uoči izbora isplaćeno čak deset puta više sredstava nego u prvoj polovini te godine, dok je u Kotoru za isti vremenski period isplaćeno četiri puta više "pomoći" u odnosu na mjesece koji su prethodili prošlogodišnjim izborima, a u Budvi dva puta više.

U Tivtu je od 101 korisnika njih 97 dobilo po 50 eura, od 53 isplaćena u Budvi čak 50 je dobilo takođe po 50 eura, kao i svih 106 lica iz Kotora kojima je takođe dato po tačno 50 eura.

Kada je u pitanju opština Herceg Novi, podaci pokazuju da je u septembru i oktobru 2012. godine isplaćeno čak 26 puta više sredstava nego ukupno za prvih osam mjeseci te godine. Tokom cijele 2011. godine pomoć je isplaćena za svega 16 osoba, dok je samo u septembru u oktobru čak 70 ljudi dobilo jednokratnu novčanu pomoć, od kojih je 58 isplaćeno sa tačno 50 eura.

Za Glavni grad Podgoricu su bili dostupni samo kvartalni podaci o isplatama socijalne pomoći. Oni pokazuju da je Centar za socijalni rad od jula do kraja septembra potrošio 111.500 eura, pet puta više nego u prethodnom kvartalu, a skoro deset puta više u odnosu na prva tri mjeseca 2012. godine. Rast se nastavlja u izbornom mjesecu oktobru i nakon izbora, pa je u posljednjem kvartalu podgorički Centar podijelio 263.715 Eura - čak 21 put više nego što su iznosile isplate u prva tri mjeseca iste godine. Odnosno, taj Centar je u drugoj polovini godine isplatio preko 375 hiljada eura, skoro deset puta više nego u prvih šest mjeseci iste godine, prije početka predizborne kampanje.

Centar za socijalni rad opštine Berane je tokom izborne 2012. godine podijelio ukupno 62.890 eura jednokratne novčane pomoći. Kada se ti podaci posmatraju po mjesecima dolazi se do zaključka da je 70% tih sredstava raspodijeljeno u periodu od 1. septembra do 15. oktobra, uoči samih izbora. U prvih osam mjeseci 2012. godine, 21 lice je dobilo novac od beranskog Centra, ne računajući pomoć u namirnicama zbog vanrednog stanja, u septembru je isplaćena pomoć za 15 lica, a u prvih petnaest dana oktobra za čak 111 lica. U posljednjoj polovini oktobra, nakon izbora, novac su dobila samo tri lica, dva u novembru i šest u decembru.

3.3. Državni budžet i dodatna pomoć

Crnogorska Vlada je prvi put u Budžetu za 2013. godinu otvoreno uvela stavku za jednokratne socijalne pomoći, istu vrstu socijalne pomoći za koju postoji ozbiljna sumnja da je DPS, uoči parlamentarnih izbora u oktobru 2012. godine, maksimalno koristio za kupovinu glasova na terenu.

Za jednokratne pomoći je za 2013. godinu opredijeljeno 383 hiljade eura, od čega je 300 hiljada usmjereno na Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje. Crnogorska Vlada je na sjednici 28. marta 2013. godine, dakle desetak dana prije održavanja predsjedničkih izbora, donijela predlog za preusmjeravanje sredstava sa Fonda PIO na Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

Ovaj predlog o preusmjeravanju sredstva nije javno objavljen, te postoji sumnja da se radi o sredstvima koja su uoči predsjedničkih izbora iskorištena za kupovinu glasova na terenu. Istovremeno, postoji ozbiljna sumnja da se i ostali vidovi pomoći koriste radi dobijanja glasova na izborima. Naime, Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti jasno propisuje fiksne iznose za razne vrste socijalne pomoći.

Tako su za materijalno obezbjeđenje porodice (MOP), zavisno od broja članova domaćinstva, predviđeni mjesečni iznosi od 50 do 95 eura. Za dječiji dodatak ti iznosi su od 15 do 25 eura, dok je za tuđu njegu i pomoć predviđena fiksna suma od 50 eura.

Vrlo je zanimljivo da se u dvije posljednje izborne godine broj korisnika raznih vidova socijalne pomoći povećao za oko 5.750 lica u odnosu na 2011. godinu, kada nije bilo izbora. Po ovom osnovu se iz Budžeta izdvaja preko 4 miliona eura više nego u pomenutoj godini.

Kada se radi o MOP-u ove godine u prosjeku 2.750 ljudi više prima ovu pomoć nego u godini kada nije bilo izbora, tako da se po ovom osnovu iz Budžeta izdvaja 18 miliona eura, odnosno 18,5 % više u odnosu na neizbornu 2011. godinu.

Naime, analiza MANS-a je pokazala da se u 2013. godini za MOP izdvaja preko 2,8 miliona eura više, odnosno na mjesečnom nivou dodatnih 234 hiljade eura. Kada se ova brojka podijeli sa prosječnim primanjima četvoročlane porodice, koje iznose 85 eura mjesečno, onda se dobija preko 2.750 novih korisnika.

Nadalje, na osnovu godišnjeg izvještaja Ministarstva rada i socijalnog staranja za 2012. godinu jasno se vidi da se, samo za tu godinu, broj korisnika MOP-a povećao za preko 800 porodica, odnosno blizu 2.500 članova.

Kada je riječ o dječijem dodatku, analiza MANS-a pokazuje da se iz budžeta za zadnje dvije godine po ovom osnovu izdvaja skoro pola miliona više u odnosu na 2011. godinu. To znači da se mjesečno za ovu stavku izdvaja oko 38.000 eura, što podijeljeno sa prosječnim iznosom dječijeg dodatka od 20 eura, pokazuje da je skoro 2.000 novih korisnika ovog vida socijalne pomoći. Istovremeno, podaci Izvještaja Ministarstva socijalnog rada i staranja za 2012. godinu pokazuju da je u prvoj polovini te godine broj korisnika dječijeg dodatka povećan za 800, dok za drugu polovinu godine Ministarstvo nije objavilo tabelarni prikaz koji bi pokazao ukupno povećanje.

Takođe, kada je riječ o tuđoj njezi i pomoći kao posebnom vidu socijalne pomoći, računica pokazuje da je i tu zabilježeno povećanje broja korisnika u dvije izborne godine. Naime, u 2013. godini po ovom osnovu se izdvaja 600 hiljada eura više, odnosno na mjesečnom nivou dodatnih 50 hiljada eura, što podijeljeno sa zakonski predviđenim iznosom od 50 eura, daje 1.000 novih korisnika u odnosu na neizbornu 2011. godinu.

Sa druge strane, Izvještaj Ministarstva rada i socijalnog staranja pokazuje da je u 2012. godini, kada su održani parlamentarni izbori, broj korisnika povećan za gotovo 700.

Informacija Ministarstva rada i socijalnog staranja pokazuje da je u 2010. godini, kada su u 14 opština održani lokalni izbori, ovo Ministarstvo za blizu 14 hiljada porodica, koje su korisnici MOP-a, podijelilo ukupno 686 hiljada eura. Vrlo je zanimljivo da je pojedinačan iznos jednokratnih novčanih pomoći bio po 50 eura.

MANS je i od Komisije za raspodjelu sredstava iz dijela budžetske rezerve zatražio podatke o isplati sredstava koje su u Budžetu klasifikovane kao tekuća i stalna budžetska rezerva. Budžetom za 2013. godinu rezerva je planirana u iznosu od 8,1 miliona eura. Prema Pravilniku o korištenju sredstava iz budžetske rezerve, pored ostalog, propisano je da se fizičkim licima pomoć može dodjeljivati za liječenje, školovanje, ali i poboljšanje materijalne situacije. Komisija, na čijem je čelu ministar bez portfelja Rafet Husović, godinama bez ikakve kontrole dijeli ove pomoći, odbijajući da MANS-u dostavi bilo kakve zvanične podatke.

3.4. Dodjela stanova

Istraživanje MANS-a sprovedeno uoči parlamentarnih izbora održanih 14. oktobra 2012. godine pokazalo je da je primjetna podjela stanova socijalno ugroženom stanovništvu u periodu predizborne kampanje. Tako je, u opštini Podgorica neposredno prije izbora podijeljeno 40 stanova, u Bijelom Polju 10, u Šavniku dva, a u samom foto finišu kampanje Vlada je najavila i dodatnu podjelu stanova.

Takođe, i udruženje penzionera je upravo u toku predizborne kampanje za parlamentarne izbore objavilo konkurs za podjelu 100 stanova po povoljnim uslovima.

Više informacija je dostupno u studijama slučaja tri i četiri, u MANS-ovom izvještaju o Zloupotrebama državnih resursa i javnih ovlašćenja u kampanji za parlamentarne izbore 2012. godine dostupnom na internet prezentaciji MANS-a: http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

3.5. Paketi za siromašne

Podgorička Mjesna zajednica “19 decembar” podijelila je krajem septembra 2012. godine, uoči parlamentarnih izbora, četrdesetak prehrambenih i higijenskih paketa, kao humanitarnu pomoć za najugroženije građane. Na čelu ove Mjesne zajednice je funkcioner Demokratske partije socijalista Saša Muratović, koji je saopštio da su pomoć obezbijedili “privrednici i prijatelji” Mjesne zajednice, tvrdeći da su ljudi sami dolazili da se prijave za pomoć, na osnovu čega je nastao spisak po kojem je podijeljena humanitarna pomoć.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u studiji slučaja pet, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

3.6. Besplatni udžbenici

Kao što je slučaj sa raznim drugim dotacijama države ili opštine koje se daju uoči izbora, tokom kampanje za parlamentarne izbore slična praksa je bila i sa udžbenicima za djecu. Naime, početkom septembra 2012. godine jedna osoba je u medijima progovorila o tome kako se dijele besplatni udžbenici djeci iz porodica težeg materijalnog stanja - te navela da je uslov, da bi se besplatni udžbenici dobili, da se članovi porodice djeteta kojem se udžbenici daju obavežu da će glasati za vladajuću koaliciju.

Vlada je 2011. godine opredijelila oko 640 hiljada eura za nabavku besplatnih udžbenika. Međutim, tokom izborne, 2012. godine ovaj iznos je drastično povećan, pa je za nabavku udžbenika u izbornoj godini opredijeljeno čak 900 hiljada eura. Inače, 2012. godine je po prvi put roditeljima isplaćivan novac umjesto kompleta knjiga, što dovoljno govori o prostoru za zloupotrebe, koji je očigledno namerno ostavljen.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u studiji slučaja sedam, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

4. POVEĆANJE BUDŽETSKE POTROŠNJE

Ovaj dio izvještaja se posebno bavi povećanjem budžetske potrošnje koje je opšte prisutno u periodu prije, tokom i neposredno nakon izbornih kampanja. Tokom praćenja kampanje za parlamentarne izbore MANS je dokazao da je velik broj državnih i lokalnih institucija trošio puno više novca nego što je to Zakonom bilo dozvoljeno, i više od prosječne potrošnja ovih institucija u neizbornom periodu. Povećana potrošnja budžetskih sredstava posebno je bila prisutna u jedinicama lokalne samouprave.

4.1. Prekoračenje budžeta

Zakon o finansiranju političkih partija zabranjuje državnim i lokalnim budžetskim potrošačkim jedinicama da tokom predizborne kampanje imaju mjesečnu potrošnju veću od prosječne mjesečne potrošnje u prethodnih šest mjeseci prije raspisivanja izbora. Od ove zabrane izuzete su Državna izborna komisija (DIK) i opštinske izborne komisije, ali i sve institucije u u slučaju vanrednog stanja.

MANS je pratio potrošnju budžeta 65 državnih i lokalnih institucija koristeći Zakon o slobodnom pristupu informacijama². Od državnih i lokalnih budžetskih jedinica smo tražili podatke o njihovim ukupnim mjesečnim troškovima, za svaki mjesec pojedinačno, od januara do oktobra. Zahtjeve smo uputili prema 78 institucija i samo u 22 slučaja smo dobili informacije u onom obliku u kojem smo ih i tražili. U većini slučajeva institucije su se proglašavale nenadležnima, tražile su produženje roka za odgovor ili nisu dostavile bilo kakav odgovor, a događalo se i da dostave samo sumarne podatke, na kvartalnom ili polugodišnjem nivou, na osnovu kojih nismo mogli utvrditi da li je bilo prekoračenja potrošnje budžeta, odnosno kršenja Zakona o finansiranju političkih partija. U manjem broju slučajeva, kada smo dobili tražene informacije, uspjeli smo da identifikujemo kršenja zakona, gdje su neke institucije u mjesecima predizborne kampanje mjesečno trošile i skoro tri puta više novca nego prije početka kampanje. Bilo je i institucija koje u toku kampanje nisu trošile više novca nego u ranijem periodu.

Analizirajući dobijene podatke identifikovali smo nezakonita prekomjerna trošenja budžeta od strane institucija na lokalnom nivou. Ukupno deset institucija je tokom predizborne kampanje trošilo više novca nego što je to bilo dozvoljeno po Zakonu o finansiranju političkih partija. Tako je budžet najviše prekoračio Sekretarijat za razvoj preduzetništva Glavnog grada Podgorice i to preko dva puta, dok je najmanje prekoračenje zabilježeno kod lokalne direkcije za puteve iz Opštine Danilovgrad, i to skoro 50%.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u trećem poglavlju, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

² MANS je podnosio zahtjeve za informacijama i od institucija tražio podatke o njihovoj mjesečnoj potrošnji. Podaci dati u ovom poglavlju obrađeni su na osnovu odgovora koje su institucije dostavile do 19. oktobra 2012. godine.

4.2. Otpremnine

MANS je u okviru istraživanja zloupotrebe zapošljavanja u političke svrhe, posebno istraživao na koji način je državni Fond rada isplaćivao otpremnine radnicima propalih preduzeća. Analiza koju smo top prilikom napravili je pokazala da je Fond rada najviše otpremnina isplatio 2012. godine, neposredno pred parlamentarne izbore. Podaci do kojih je došao Istraživački centar MANS-a pokazuju kako je Fond u protekle tri godine isplatio blizu 12 miliona eura, dok je preko osam miliona eura uplaćeno u 2012. godini, a najviše uoči samih izbora. U 2011. godini, koja nije bila izborna, otpremnine je dobilo 1.290 građana, a u 2010. godini, 478 građana.

Otpremnine radnicima, koji su do avgusta 2008. godine izgubili posao zbog stečaja ili su proglašeni tehnološkim viškom, isplaćuju se posredstvom Fonda rada, koji je osnovan početkom 2010. godine. Njegova kancelarija sa radom je počela u februaru 2010. godine a nalazi se u Podgorici, u staroj zgradi Vlade, gdje su i centrale DPS-a i SDP-a.

Spisak isplata do kojih je došao Istraživački centar MANS-a pokazuje da je većina isplata u 2012. godini realizovana 21. septembra, neposredno uoči parlamentarnih izbora.

Kako bi se obezbijedila sredstva za ovu isplatu, Vlada je sredinom jula 2012. godine kada je bilo izvjesno raspisivanje izbora, donijela odluku da se zaduži. Tako je 27. jula, odnosno četiri dana prije raspisivanja izbora, emitovala obveznice u vrijednosti od gotovo šest miliona eura kako bi isplatio 3.115 radnika. Vlada se emisijom obveznica zadužila po kamati od sedam odsto, tako da na sumu od šest miliona eura, poreski obveznici treba da plate dodatnih 1,3 miliona kamate (što je iznos otpremnina za još 683 radnika). Donoseći ovu odluku, Vlada se pozvala na član 17 Zakona o budžetu koji joj daje mogućnost zaduženja putem hartija od vrijednosti u cilju obezbjeđenja likvidnosti. Ono što je ovdje bilo sasvim očigledno jeste da se očit radilo samo o formalnom zakonskom pokriću da bi se uoči izbora obezbijedila isplata otpremnina većem broju radnika, čime je donijeta štetna odluka jer pogađa sve poreske obveznike. Sredstva za isplatu nijesu obezbijedena iz realnih izvora već zaduživanjem, pa proizilazi da su samo od kamate koja će biti plaćena mogla da budu isplaćena čak 683 radnika.

Zanimljivo je da se na snimcima sa tajnih sjednica DPS-a, čuje kako partijski funkcioneri traže od Fonda rada da nadoknade isplaćuje samo članovima ove stranke, a identifikaciju za to, kao i druge fondove solidarnosti, trebalo je da izvrše mjesni odbori Demokratske partije socijalista. U tome su posebno prednjačili čelnik mojškovačke opštine Dejan Medojević i šef beranskog DPS-a Budimir Dabetić.

Na sjednici Predsjedništva DPS-a u proširenom sastavu, krajem avgusta 2012. godine, predsjednik mojškovačke opštine Dejan Medojević govorio je o isplatama iz Fonda rada za potrebe kampanje: *"Moja sugestija i sugestija predsjednika opštinskog odbora odnosi se na dvije stvari. Prvo, znate da je naša opština u prethodnom periodu imala dosta elementarnih nepogoda i ukoliko postoji mogućnost za isplatom šteta našem članstvu, smatram da bismo time dobro pomogli, i to bi pomoglo nama na terenu. I druga veoma bitna stvar je da otpremnine iz Fonda rada direktno usmjerimo prema našem članstvu i smatram da će nam to direktno pomoći na terenu."*

Po transkriptu sa sjednice Predsjedništva DPS-a, šef beranskog DPS-a Budimir Dabetić istakao je da je potrebna senzibilnost sa državnog nivoa za privremeni radni angažman određenog broja ljudi: *"Naravno da bi otpremnine našim članovima preko Fonda rada trebalo dati tokom*

septembra i obezbijediti sredstva za isplatu jednokratne novčane pomoći ugroženim porodicama kroz fondove solidarnosti, a njihovu identifikaciju ćemo, naravno, izvršiti preko mjesnih odbora."

4.3. Pomoć poljoprivrednicima

Ministar poljoprivrede Tarzan Milošević je već početkom avgusta počeo obilazak crnogorskih opština, gdje je razgovarao sa poljoprivrednicima o njihovim problemima. Milošević je jedini ministar čije posjete nijesu zvanično najavljivane na sajtu Vlade, ali su mediji donosili niz članaka iz mjesta koje bi posjetio. Tako se zna da je, tokom obilaska farmera u pivskim planinama, katuna u podnožju Bjelasice ili, recimo, tokom posjeta Kolašinu i Danilovgradu, sa mještanima uglavnom razgovarao o problemima u nabavci stočne hrane, koji su nastali kao posledica elementarnih nepogoda prošle zime i suše proteklog ljeta. Osim ovoga, razgovarano je i o otkupu stoke, nabavci novih mašina i dodjeli poljoprivrednih kredita kroz Midas program.

Epilog svega ovoga bila je Vladina odluka, koja je donijeta krajem septembra, da se izdvoji 1,5 miliona eura za nabavku stočne hrane poljoprivrednim proizvođačima. Plaćanje će biti omogućeno u više mjesečnih rata kroz odbitke za dospjele rate, otkupljeno mlijeko ili premije za mlijeko.

Podjela stočne hrane počela je nekoliko dana pred izbore, a tada su stigle i prve direktne optužbe da se hrana dijeli "odabranima". Naime, Slavko Drobnjak iz Pljevalja je izjavio da su pojedine stočare iz njegovog kraja zvali iz Službe za selekciju stoke kako bi ih obavijestili o podjeli hrane, a da je on zaobiđen, iako ima veliku farmu ovaca i krava.

Takođe, ovo Ministarstvo je krajem septembra odobrilo kredite za korišćenje solarne energije na katunima, za 104 domaćinstva. Javni poziv za ove kredite bio je objavljen od 4. jula do 17. avgusta.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u studiji slučaja šest, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

4.4. Isplata stare devizne štednje

Štediša nekadašnjih jugoslovenskih banaka "Dafiment" i "Jugoskandik", nakon više godina bezuspješne borbe da budu obeštećeni, od Vlade Crne Gore dobili su tu mogućnost tek juna 2012 godine, odnosno u vrijeme kada se već znalo da će izbori biti organizovani na jesen. Tada je kabinet tadašnjeg premijera Igora Lukšića odlučio je da se zaduži kroz emitovanje obveznica, a isplata je za preko pet hiljada oštećenih najavljena već u julu. Za ovu namjenu je opredijeljeno 4,5 miliona eura.

Međutim, Vlada Crne Gore se ne zaustavlja na ovome, već krajem avgusta 2012., i u jeku predizborne kampanje, donosi izmjene zakona o isplati devizne štednje, kojim za ove namjene predviđa novih 3,5 miliona eura. Istovremeno Vlada produžava rok za podnošenje zahtjeva oštećenih do kraja ove godine i obećava ovu isplatu u drugom dijelu 2013. godine.

4.5. Poljoprivredni krediti

MANS je takođe istraživao i dinamiku isplata pomoći kredita poljoprivrednicima uoči parlamentarnih i predsjedničkih izbora. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja isplatilo je, uoči oktobarskih parlamentarnih izbora 2012. godine i predsjedničkih izbora 2013. godine, iz „MIDAS programa“ preko 3,2 miliona eura pomoći poljoprivrednicima, dok je u toku potpisivanje i novih ugovora kojima će biti obezbijedena nova besplatna pomoć za projekte farmera.

Ministarstvo je do sredine 2013. godine objavilo ukupno četiri poziva za podršku poljoprivrednicima iz „MIDAS programa“, od kojih su dva objavljena uoči oktobarskih parlamentarnih izbora 2012. godine, dok je posljednji poziv raspisan uoči predsjedničkih 2013. godine.

U okviru Prvog poziva, zaključno sa 22. martom 2013. godine, Ministarstvo je potpisalo 292 ugovora o grant podršci za poljoprivrednike na nivou od 3,25 miliona eura za ukupne investicije koje premašuju 6,5 miliona eura. Od te sume, prema podacima samog Ministarstva, uoči prethodnih parlamentarnih i do ovogodišnjih predsjedničkih izbora potpisano je preko 2 miliona eura investicija, od čega je farmerima bespovratno dato preko milion eura, što predstavlja značajna sredstva koja je Ministarstvo moglo upotrijebiti za predizbornu manipulaciju glasovima.

Na audio snimku sa proširene sjednice Predsjedništva Demokratske partije socijalista, uoči oktobarskih izbora, tadašnji ministar poljoprivrede, a današnji politički direktor DPS-a Tarzan Milošević kaže da pet miliona eura koje će Svjetska banka dati u okviru „MIDAS projekta“ namijenjenog poljoprivrednim proizvođačima, može biti od koristi partiji u „sledećih mjesec dana“, aludirajući na kampanju za te izbore.

Ministarstvo je u okviru Drugog poziva, potpisalo ugovore o grant podršci sa 88 poljoprivrednika, čija je vrijednost preko 800 hiljada eura, dok je bespovratna podrška data u iznosu od blizu pola miliona eura. Inače, prijave farmera za sredstva iz Drugog poziva bile su u jeku kampanje za parlamentarne izbore, odnosno od 15. jula do 15. septembra 2012. godine.

Vrlo je zanimljivo da je Ministarstvo Treći poziv za podršku poljoprivrednicima u okviru MIDAS programa objavilo 4. oktobra 2012. godine, dakle deset dana prije održavanja parlamentarnih izbora, ali nije zvanično saopštilo iznos raspoloživih sredstava.

Pored toga, uoči predsjedničkih izbora, objavljen je i Četvrti poziv za davanje grantova. Naime, prijave farmera su se dostavljale od 1. februara do 30. aprila 2013. godine, a za ovaj poziv obezbijedena su sredstva od 1,6 miliona eura, dok se, kao i u prethodnim pozivima, mogu kandidovati investicije od deset do 70 hiljada eura.

Uoči oktobarskih parlamentarnih izbora 2012. godine, tadašnji ministar poljoprivrede, a današnji politički direktor DPS-a Tarzan Milošević se posebno isticao u terenskom radu i u tom smislu je bio jedan od najzauzetijih crnogorskih ministara. Milošević je intenzivno obilazio poljoprivrednike sa kojima je, pored ostalog, razgovarao o nabavci novih mašina i dodjeli poljoprivrednih kredita kroz MIDAS program.

Milošević je farmerima obećavao nabavku sijena i stočne hrane po povoljnim uslovima, a zabilježeno je da je prilikom obilaska katuna na Bjelasici stočarima dijelio hranu iz kontigenta koji je obezbijedila Vlada Crne Gore. Milošević je, inače, bio jedini ministar čije posjete nijesu zvanično objavljivane na sajtu Vlade, ali su mediji donosili niz članaka iz mjesta koje je obilazio.

Epilog intenzivnih posjeta Miloševića rezultirale su Vladinom odlukom, koja je krajem septembra odlučila da izdvoji 1,5 miliona eura za nabavku stočne hrane proizvođačima. Plaćanje je omogućeno u više mjesečnih rata kroz odbitke za dospjele rate, otkupljeno mlijeko ili premije za mlijeko.

5. ZAPOŠLJAVANJE

Iako je u predizbornom periodu zakonom zabranjeno objavljivanje oglasa i zapošljavanje u državnim institucijama i kompanijama, istraživanje MANS je pokazalo da je u periodu između parlamentarnih i predsjedničkih izbora za ukupno 149 ljudi objavljen konkurs za zapošljavanje ili imenovanje u državne i lokalne organe, javne ustanove i preduzeća.

Ovaj podatak ne uključuje Vladin program za zapošljavanje pripravnika koji je u ovom periodu realizovan.

5.1. Zapošljavanje pred predsjedničke izbore

U periodu od 1. novembra 2012. do kraja marta 2013. godine državni i lokalni organi, javna preduzeća i ustanove objavili su konkurse za zapošljavanje 67 ljudi kao i konkurse za izbor i imenovanje ukupno 82 ljudi.

Ukupan broj ljudi koji se zapošljavao u ovom periodu je bio 67, a prednjačilo je JP "Aerodromi Crne Gore", raspisujući oglas za 61 osobu na neodređeno vrijeme. Naime, ovo preduzeće je raspisalo oglas za 61 operatora na protivdiverzionoj kontroli putnika i ručnog prtljaga i to: na Aerodromu Podgorica 34 izvršioca, a na Aerodromu Tivat 27 izvršioca. Takođe, tražena su i dva saradnika u nastavi na određeno vrijeme i to na Fakultetu za pomorstvo i Fakultetu za turizam i hotelijerstvo. Montenegro airlines a.d. Podgorica je raspisao oglas za tri izvršioca i to: jedan rukovodilac unutrašnje revizije, jedan zamjenik direktora finansijskog sektora i jedan pomoćnik direktora za internu regulativu. U JZU Dom zdravlja Herceg Novi, tražio se izabrani doktor za odrasle.

Kada su u pitanju imenovanja na funkcije, u posmatranom periodu ih je bilo 82. Najviše potrebe za imenovanjem je bilo u Baru, gdje je Skupština Opštine Bar raspisala konkurse za imenovanje čak 35 članova raznih savjeta i komisija. Tako se raspisani konkursi odnose na imenovanje sedam članova Savjeta za zaštitu i razvoj lokalne samouprave, pet članova Etičke komisije za izabrane predstavnike i funkcionere, pet članova Etičke komisije za lokalne službenike i namještenike, pet članova Savjeta Radio Bar i 13 članova Savjeta za saradnju lokalne samouprave i nevladinih organizacija.

Za izbor direktora, izvršnih direktora i generalnih direktora konkurse je raspisalo 11 institucija i to: JU Centar za kulturu Danilovgrad, JP JLRDS "Radio televizija Budva", JU Kulturno-informativni centar "Budo Tomović", JU Osnovna škola "Orjenski bataljon" Bijela, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost Crne Gore, JZU Dom zdravlja Rožaje, JP "Radio televizija Crne Gore", JP Vodovod "Bistrica" Bijelo Polje, JP "Komunalne djelatnosti" Bar, Stambena zadruga zdravstvenih radnika Crne Gore "Zdravstvo" i Javno "Komunalno - stambeno" preduzeće Herceg Novi.

Ministarstvo pravde i ljudskih prava je u novembru raspisalo konkurs za imenovanje 15 notara i to u Osnovnom sudu u Beranama tri notara, Osnovnom sudu u Kotoru pet notara, Osnovnom sudu u Žabljaku dva notara, Osnovnom sudu u Kolašinu jedan notar, Osnovnom sudu u Plavu jedan notar, Osnovnom sudu u Pljevljima dva notara i Osnovnom sudu u Rožajama jedan notar.

Takođe i Skupština Glavnog grada Podgorice je raspisala konkurs za imenovanje sedam članova Savjeta za razvoj i zaštitu lokalne samouprave Glavnog grada, dok je Skupština

Prijestonice Cetinje objavila konkurs za imenovanje jednog člana Savjeta "Radio-televizije" Cetinje. Skupština Opštine Kotor je raspisala konkurs za imenovanje svih pet članova Savjeta Lokalnog javnog emitera "Radio Kotor", a objavljen je i izbor osam redovnih/vanrednih članova Akademije inženjerskih nauka Crne Gore po naučnim oblastima: elektrotehnika tri člana, mašinstvo dva člana i biotehnika tri člana.

5.2. Aktivnosti Zavoda za zapošljavanje

Ova studija pokazuje kako su državna sredstva preko Zavoda za zapošljavanje uoči izbora korišćena za zapošljavanje kadrova u kompanijama koje su bliske vladajućoj DPS.

Naime, nekoliko mjeseci prije parlamentarnih izbora, od kraja juna do kraja avgusta 2012. godine, u okviru programa radne prakse za visokoškolce, Zavod za zapošljavanje je sa poslodavcima zaključio ukupno 259 sporazuma kojima je obezbijeđeno 497 radnih mjesta. Tom prilikom je 750.000 eura iz državnog budžeta je dato državnim firmama i preduzećima bliskim vladajućim strukturama koja su privremeno zaposlila skoro 500 visokoškolaca.

Ovaj program je omogućavao šestomjesečnu radnu praksu, uz novčanu naknadu od 150 eura po zaposlenom. Zeleno svjetlo za realizaciju programa dala je Komisija za kontrolu državne pomoći, koja je 18. maja 2012. godine ocijenila da je prijavljena državna pomoć Zavoda za zapošljavanje u skladu sa Zakonom o kontroli državne pomoći.

Podaci do kojih je došao MANS pokazuju da je većina tih visokoškolaca zaposlena u državnim firmama poput Plantaža, Rudnika uglja ili Radio-televizije Crne Gore, ali i privatnim kompanijama koje se povezuju sa DPS-om, kao što su Prva banka, „Čelebić” i „Beppler i Džejkobson“.

Prvi sporazumi kojima je omogućena radna praksa za 122 visokoškolca u Nikšiću, Pljevljima i Herceg Novom su verifikovani 26. juna 2012. godine, svega četiri dana prije održavanja partijske sporne sjednice DPS-a, na kojoj je raspravljano o strategiji za parlamentarne izbore.

Tako je pred samu sjednicu DPS-a, u Nikšiću zaposleno preko 50 visokoškolaca, od čega pojedinačno najviše u Institutu za crnu metalurgiju. U Pljevljima je obezbijeđena praksa za preko 40 visokoškolaca, od čega pojedinačno najviše u Rudniku uglja, gdje je primljeno 11 lica. Direktor Rudnika uglja u tom periodu bio je Predrag Bošković, koji je nakon izbora imenovan za ministra rada i socijalnog staranja. U Herceg Novom je zaposleno tridesetak visokoškolaca.

U julu je nastavljeno zapošljavanje na ovaj način, kada je Zavod zaključio nove sporazume o privremenom zaposlenju za čak 339 lica - preko 160 u Podgorici, preko 70 u Beranama, 45 u Bijelom Polju, po dvadesetak u Baru i ponovo Nikšiću, dok je u Mojkovcu posao dobilo 12 svršenih studenata.

U glavnom gradu državna kompanija Plantaže je prednjačila u prijemu visokoškolaca, obezbjeđujući ukupno 32 radna mjesta. Predsjednik odbora direktora ove firme je profesor Veselin Vukotić, koji je s Milom Đukanovićem jedan od vlasnika privatnog univerziteta UDG.

Zanimljivo je da, iako godinama građani plaćaju dugove državne radio televizije, a njeni čelnici tvrde da imaju višak zaposlenih, ova medijska kuća je omogućila praksu za šest

visokoškolaca. Takođe, praksu za po šest diplomaca omogućile su i građevinske kompanije „Čelebić“ i Normal kompani, koje slove za bliske vlastima.

U realizaciju projekta uključila se i Prva banka, koja je zaposlila četiri osobe, od čega tri u Podgorici, a jednu u Danilovgradu. Prva banka je dvije osobe zaposlila i u Nikšiću. Istovremeno, Biro rada Podgorica je posredstvom kancelarija u Kolašinu i Cetinju omogućio praksu za 24 visokoškolca. Podaci dostupni Istraživačkom centru MANS-a pokazuju da je u Kolašinu pet slobodnih mjesta obezbijedila kompanija „Bepler i Džekobson“, koja je u vlasništvu Zorana Bećirovića, kontroverznog biznismena bliskog crnogorskom premijeru. Konačno, u avgustu prošle godine zaključeni su sporazumi kojima je obezbijeđeno još 36 zaposlenja, po 18 u Podgorici i opet Nikšiću.

U okviru programa radne prakse za visokoškolce, u Mojkovcu je bivši službenik Agencije za nacionalnu bezbjednost Vladeta Rakočević na svom imanju Rakočevića zaposlio jednog diplomca. Kontroverzni pripadnik tajne policije javnosti je poznat preko snimka svadbe Safeta Kalića, na kojem se čuje kako graničnom policajcu naređuje da omogući prolaz Naseru Keljmenđiju sa pola miliona eura u kešu.

Kontroverzni nikšićki biznismen Ranko Radulović takođe je bio uključen u program radne prakse za visokoškolce kroz Fudbalski klub Čelik, na čijem je čelu. Radulović je bio upleten u poznatu aferu „Lipci“ gdje je na očigled javnosti i zvaničnika mjesecima betonirao obalu na toj lokaciji, za šta je na kraju bio osuđen svega nekoliko mjeseci zatvora. Braću Raduloviće mediji povezuju sa švercom cigareta i drugim nelegalnim poslovima, najviše sa Bosnom i Hercegovinom, navodeći da su u nekoliko poslednjih izbornih kampanja na terenu odrađivali posao za DPS.

5.3. Ranije zloupotrebe procesa zapošljavanja

MANS je praćenjem zloupotreba tokom izborne kampanje otkrio ukupno 123 slučaja oglašavanja radnih mjesta suprotno Zakonu, uglavnom za potrebe Vlade i javnih ustanova. Studije slučaja predstavljene u ovom poglavlju pokazuju da se zloupotrebom zapošljavanja na organizovan način bavio i sam državni vrh, na čelu sa predsjednikom Vlade, ne libeći se da u te svrhe koristi i kredite međunarodnih finansijskih organizacija. Ipak, za ove zloupotrebe ni jedna institucija nije nadležna, pa niko nije snosio odgovornost.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u četvrtom poglavlju, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

5.4. Mobing od strane institucija i državnih kompanija

Povreda slobode opredjeljenja pri glasanju je krivično djelo za koje je predviđena novčana ili kazna zatvora do jedne godine. Niz konkretnih primjera navode na sumnju da su u predizbornom periodu pred parlamentarne izbore u 2012. godini postojali pokušaji da se na zaposlene u javnim institucijama i državnim firmama, utiče kako bi podržali vladajuću koaliciju, a te navode je potkrijepilo i nekoliko svjedoka. Tužilaštvo je javno saopštavalo da su istrage u toku, ali bilo kakvih konkretnih rezultata nije bilo.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u osmom poglavlju, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

5.5. Ugovori o djelu

Istražujući aktere afere "Snimak", MANS je došao do podataka da je funkcionerka DPS-a Daliborka Pejović godinama je kršila zakone i prava zaposlenih u Agenciji za zaštitu životne sredine na čijem je čelu. Podaci do kojih smo došli upućuju na sumnju da je Pejovićeva zakon kršila svjesno i namjerno, uz odobrenje vrha sistema, a u cilju uticaja na političko opredjeljenje zaposlenih. Daliborka Pejović, jedan od glavnih aktera afere „Snimak” o izbornom zapošljavanju glasača DPS-a, tokom 2011. godine sa zaposlenima je potpisala čak 79 ugovora o djelu, i to za radna mjesta koja predstavljaju redovne poslove u Agenciji.

Zakonom o državnim službenicima i namještenicima nije predviđena mogućnost zapošljavanja po osnovu ugovora o djelu, što znači da se u ovom slučaju primjenjuje Zakon o radu. Zakon o radu propisuje da poslodavac može zaključiti ugovor o djelu samo za obavljanje poslova koji su „van njegove djelatnosti, a koji imaju za predmet samostalnu izradu i opravku određene stvari, samostalno izvršenje određenog fizičkog ili intelektualnog posla”. Naša analiza je pokazala da su od 79 ugovora na period zaposlenja od jednog mjeseca zaključena 23 ugovora, tri ugovora na rok od dva mjeseca, jedan na period od tri i po mjeseca, dva na četiri mjeseca, pet na pet mjeseci i 25 ugovora su sa rokom zaposlenja od šest mjeseci. Novčane naknade zaposlenih kreću se u rasponu od 200 do 2,6 hiljada eura, a vrlo je zanimljivo da iznos primanja nije iskazan ni neto, niti bruto, tako da se ne može zaključiti na koju se sumu plaćaju porezi i doprinosi državi.

Analiza je pokazala da je potpuno nezakonitu praksu zaključivanja ugovora o djelu Pejovićeva nastavila i 2012. godine. Na ovaj način Pejovićeva je oštetila zaposlene za prava po osnovu penzionog staža, dok je na ovu nezakonitu praksu zapošljavanja ukazala nedavno i Državna reviziona institucija, iz čijeg izvještaja se vidi da je Pejovićeva je ovo radila i ranije.

Revizori su konstatovali da je Agenciji za zaštitu životne sredine i u toku 2009. godine, po osnovu ugovora o djelu zaposleno 87 lica čiji se radni angažman odnosio na gotovo cijelu godinu, od čega je bilo 40 pripravnika koji su takođe primani po osnovu ugovora o djelu. Inače, te godine u Agenciji je bilo sistematizovano 80 radnih mjesta, pored 13 zaposlenih na neodređeno vrijeme. I izvještaj revizora za 2011. godinu upozorava na iste nezakonitosti, ali nije poznato da su državni organi reagovali i na bilo koji način sankcionisali Pejovićevu, kao odgovorno lice. Štaviše, u izvještaju revizora se navodi i da Agencija u 2009. godini nije izmirila obaveze po osnovu poreza i doprinosa na zarade u iznosu od 24.500 eura.

Pejovićeva je na sjednici DPS-a, čije snimci su dospjeli u javnost, otvoreno kritikovala direktore javnih preduzeća da nijesu dovoljno agilni u prikupljanju glasova, pa je više nego očigledno da su ugovori na određeno vrijeme korišćeni za vršenje pritiska na zaposlene i dobijanje političke podrške.

5.6. Mobing privatni

Dva dana prije parlamentarnih izbora u 2012. godini, rukovodstvo privatnih firmi „Geneks” i „Bemaks” otpustilo je nekoliko radnika koji su odbili da nose majice sa crnogorskim grbom na kojoj je pisalo "Montenegro 11". Vladajuća koalicija je na izbornoj listi imala upravo taj broj,

a kompanija "Bemaks" je u predizbornom periodu dala više "donacija" državi. Obje kompanije su u poslednje dvije godine dobijale velike državne tendere za izgradnju infrastrukture.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u studiji slučaja 20, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

6. PRIVATNI SEKTOR

U ovom poglavlju date su informacije o aktivnostima privatnog sektora evidentno usmjerene ka cilju da se vladajućoj koaliciji pomogne da ostvari što bolji izborni rezultat.

6.1. Oprost duga za struju

Nakon što se nam se javio veliki broja građana sa prijavama da je EPCG otpisivala dugove pojedinim domaćinstvima u zamjenu za podršku vladajućoj koaliciji na parlamentarnim izborima 2012. godine i kandidatu Demokratske partije socijalista na predsjedničkim izborima 2013. godine, MANS je istraživao na koji način i u kojem iznosu je EPCG otpisivala dugove domaćinstava.

Zvanični podaci pokazuju da je EPCG za devet mjeseci 2011. godine, koja je bila neizborna godina, otpisala domaćinstvima 4,3 miliona eura duga za struju, što se zaključuje iz stavke poslovnog izvještaja koja se zove „rashodi po osnovu usklađivanja potraživanja domaćih kupaca - domaćinstava“.

U istom devetomjesečnom periodu 2012. godine, odnosno uoči parlamentarnih izbora koji su održani u oktobru te godine, EPCG je otpisala domaćinstvima blizu 13 miliona eura duga za struju, što je čak tri puta više nego u prethodnoj godini, u kojoj nije bilo izbora.

Za pretpostaviti je da je ova brojka realno veća, kada se uzme u obzir da raspoloživi podaci MANS-a ne obuhvataju period za oktobar, novembar i decembar 2012. godine. Takođe, MANS ne raspolaže ni podacima o otpisu dugova za struju u periodu januar-april 2013. godine. Do zaključenja ove studije, EPCG je odbijala da dostavi tražene podatke iako je direktni obveznik Zakona o slobodnom pristupu informacijama, a tražena dokumenta definitivno predstavljaju javna dokumenta.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, u studiji slučaja 20, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

6.2. Donacije za infrastrukturu

Sudeći po zvaničnim izvještajima političkih partija nakon parlamentarnih izbora 2012. godine, samo jedna privatna firma je uplatila donaciju jednoj opozicionoj političkoj partiji. Razlog za tako neobičnu praksu se može tražiti u novom Zakonu o finansiranju političkih partija koji donatorima partija zabranjuje da učestvuju u postupku javnih nabavki, a firmama koje su u prethodnom periodu dobijale na državnim tenderima zabranjuje da finansiraju partije.

Studije slučaja date u ovom poglavlju pokazuju da je neprecizan Zakon doveo je do toga da, po prvi put, u Crnoj Gori postoji praksa da privatne kompanije, koje su dobijale na velikim državnim tenderima, umjesto političkim partijama, kako je to ranije bio slučaj⁸⁹, donacije daju - "državi". Na taj način one daju indirektnu podršku vladajućim partijama, čiji čelnici otvaraju završene objekte i kojima se pripisuju "zasluge". Poseban kuriozitet predstavlja činjenica da su "poklonjeni" infrastrukturni projekti suprotni važećem zakonodavstvu u oblasti javnih nabavki.

Više informacija i o ovim zloupotrebama dostupno je u prethodnom izvještaju MANS-a, petom poglavlju, na internet prezentaciji http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/mans/publikacije/zloupotrebe_kampanja_2012/zloupotrebe_izbori2012.pdf

7. KRIVIČNI POSTUPCI ZBOG ZLOUPOTREBA U IZBORNE SVRHE

Zbog zloupotreba državnih resursa i ovlaštenja u izborne svrhe MANS je pred nadležnim državnim tužilaštvima pokrenuo niz krivičnih postupaka protiv lica odgovornih za te zloupotrebe.

7.1. Afera Snimak

MANS je vršiocu dužnosti Vrhovnog državnog tužioca, Veselinu Vučkoviću, podnio krivične prijave protiv više funkcionera Demokratske Partije Socijalista, ministara i rukovodilaca vladinih agencija i institucija, te poslanika Skupštine Crne Gore iz redova te partije i opštinskih funkcionera, zbog osnovane sumnje da su zloupotrijebili službeni položaj i nezakonito koristili državne resurse kako bi uticali na političku volju građana i konačan ishod izbornog procesa.

Krivične prijave su podnijete protiv ukupno 22 lica i to: Predsjednika Vlade Crne Gore i Predsjednika DPS-a, Mila Đukanovića, bivšeg političkog direktora te partije i aktuelnog ministra održivog razvoja i turizma Branimira Gvozdenovića, bivšeg ministra poljoprivrede i aktuelnog političkog direktora DPS-a, Tarzana Miloševića, poslanika DPS-a u Skupštini Crne Gore, Jovana Martinovića, Zorana Jelića, Zorana Vukčevića, Zorana Srzentića, Radivoja Nikčevića i Husnije Šabovića, direktorice Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Vukice Jelić, državnog sekretara Ministarstva održivog razvoja i turizma, Daliborke Pejović, člana Glavnog odbora i predsjednika opštinskog odbora DPS-a za Herceg Novi, Zorana Bošnjaka, predsjednika opštinskog odbora DPS-a i sekretara za budžet i finansije Opštine Tivat, Ivana Novosela, predsjednika opštinskog odbora DPS-a u Beranama, Budimira Dabetića, predsjednika Opštine Šavnik, Mijomira Vujačića, predsjednika Opštine Mojkovac, Dejana Medojevića, predsjednika opštinskog odbora DPS-a i Predsjednik Skupštine Opštine Budva, Bora Lazovića, predsjednika opštinskog odbora DPS-a i potpredsjednika Opštine Bijelo Polje, Abaza Kujovića, predsjednika opštinskog odbora DPS-a i predsjednika Skupštine Opštine Danilovgrad, Miodraga Đurovića, predsjednika opštinskog odbora DPS-a Žabljak, Milorada Zarubice, zamjenika gradonačelnika Glavnog grada Podgorice, člana opštinskog odbora DPS-a Podgorice, Vladana Vučelića, predsjednika opštinskog odbora DPS-a Ulcinja, Ljora Nrekića.

Krivične prijave protiv ovih lica su podnijete na osnovu snimaka sa sjednica Glavnog odbora DPS-a, ali i brojnih dokaza koje je prikupio istraživački tim MANS-a, a kojima se dokumentuju sumnje da su nabrojana lica koristila svoju poziciju i državne resurse za političku promociju svoje partije i kupovinu podrške na terenu uoči posljednjih parlamentarnih izbora.

Sva lica se terete za zloupotrebu službenog položaja iz člana 416 Krivičnog zakonika Crne Gore, ali i za brojna druga krivična djela koja se odnose na povredu ravnopravnosti, povredu slobode opredjeljenja, povredu prava iz rada i zapošljavanja i slično.

Tako se Milo Đukanović tereti da je koristeći svoj položaj podstrekavao druga lica da vrše zapošljavanja po političkoj pripadnosti, ali i sam učestvovao u tom radnjama. Đukanović se tereti i da je zahtijevao da se glasačima njegove partije omogući zamjena ličnih dokumenata, što je bio osnov za ostvarivanje biračkog prava, čije je počinio krivično djelo povreda ravnopravnosti pomaganjem iz Krivičnog zakonika Crne Gore. Pored ovoga, Đukanović kao Predsjednik DPS-a dijeli dio odgovornosti svih prijavljenih ovim krivičnim prijavama, jer je kao odgovorno lice u toj partiji bio u poziciji da upozorni na kršenje zakona i propisa, i da ih spriječi, što je ipak izostalo. Nasuprot tome, većina od prijavljenih lica je direktno njemu

podnosila izvještaj o radnjama koje su preduzeli, a koja se u Krivičnom zakoniku Crne Gore mogu kvalifikovati kao krivična djela.

Pored njega, krivičnim prijavama je obuhvaćen i Branimir Gvozdenović koji se tereti da je vršio pritiske na direktore državnih preduzeća kako bi zapošljavali članove DPS-a i time obezbjeđivali sigurne glasove, te sugerisao kako bi biračke spiskove trebalo "urediti" da odgovaraju njegovoj partiji.

Bivši ministar poljoprivrede Tarzan Milošević se tereti da je zloupotrebljavao svoju poziciju i na terenu odrađivao kampanju za DPS obećavajuću isplatu sredstava iz budžeta, ali i međunarodnih fondova i prikazujući ih kao predizborno obećanje.

Poslanik DPS-a u Skupštini Crne Gore, Jovan Martinović se tereti da je na račun Prestonice Cetinje dijelio jednokratnu novčanu pomoć građanima kako bi oni zauzvrat podržali njegovu partiju na izborima. Poslanici Zoran Jelić i Zoran Vukčević se terete da su vršili pritisak i preduzimali aktivnosti kako bi prednost prilikom zapošljavanja imali prvenstveno građani koji podržavaju ili su članovi DPS-a, za šta se tereti i direktorica Zavoda za zapošljavanje, Vukica Jelić. Poslanik Zoran Srzentić se tereti da je učestvovao u akcijama zapošljavanja isključivo DPS kadrova i obezbjeđenja pripravničkog staža samo za podobne kadrove, dok se njegov kolega Radivoje Nikčević tereti da je sa drugim licima učestvovao u protivzakonitom sastavljanju spiskova o političkom opredjeljenju zaposlenih u nikšićkoj Željezari, kao i da je učestvovao u formiranju partijskog sindikata u toj firmi sa ciljem da se postojeći sindikat eliminiše.

Prijava protiv Daliborke Pejović se odnosi na sumnju da je zloupotrebljavajući svoj položaj uticala na promjenu stanja u biračkom spisku, a takođe je zloupotrebljavala podatke zaposlenih u državnim preduzećima u Herceg Novom kako bi pravila analize o izlaznosti tih lica i analize o tome koliku podršku njena partija dobija u određenim državnim preduzećima.

Zoran Bošnjak se tereti da je u hercegnovskim preduzećima u kojima je država većinski vlasnik učestvovao i podstrekavao na učestvovanje u mobilizaciji zaposlenih da pruže podršku njegovoj partiji, dok se njegov kolega Ivan Novosel iz Tivta tereti da je učestvovao u kontroli da se u državnim preduzećima i javnoj upravi zapošljavaju isključivo članovi DPS-a.

Predsjednik Opštine Šavnik, Mijomir Vujačić se u našoj prijavi tereti da je u toj opštini prikupljao podatke o članovima DPS-a kako bi im se primarno isplatila šteta od vremenskih nepogoda, za šta se tereti i njegov kolega iz Mojkovca, Dejan Medojević. Njihov partijski kolega iz Berana, Budimir Dabetić se tereti da je uticao na selektivnu isplatu otpremnina iz Fonda rada, prvenstveno glasačima DPS-a, dok se Abaz Kujović tereti da je podsticao druge da zloupotrebe svoj položaj za obezbjeđenje sredstava pomoći sa glasače DPS-a u Bijelom Polju. Slična prijava je podnijeta i protiv poslanika Husnije Šabovića koji se pored toga tereti i da je uticao na druge da zloupotrijebe službeni položaj kako što više glasača DPS-a iz inostranstva došlo na glasanje.

Zbog zloupotreba prilikom zapošljavanja i favorizovanja kadrova DPS-a, krivična prijava je podnijeta i protiv Miodraga Đurovića iz DPS-a Danilovgrad, njegovog kolege iz Žabljaka, Milorada Zarubice, ali i Ljora Nrekića iz DPS-a Ulcinja. Zbog prikupljanja sigurnih glasova iz državnih preduzeća u budvanskoj opštini, prijava je podnijeta i protiv prvog čovjeka DPS-a Budve, Bora Lazovića, dok se Vladan Vučelić, zamjenik Gradonačelnika Podgorice tereti da je druge podstrekavao na zloupotrebu službenog položaja u korist izborne kampanje DPS-a.

7.2. Zloupotrebe u Pljevljima

Zbog slučaja "Pljevlja" MANS podnio krivičnu prijavu protiv 14 lica zbog osnovane sumnje da su počinili krivična djela zloupotrebe službenog položaja i povrede slobode pri glasanju, u vezi sa protivzakonitom kupovinom glasova u Pljevljima kroz isplatu jednokratnih socijalnih naknada.

Prijava je podnijeta protiv Suada Numanovića, aktuelnog ministra za ljudska i manjinska prava i bivšeg ministra rada i socijalnog staranja, Jusa Asanovića, direktora Centra za socijalni rad Pljevalja i člana Opštinskog odbora DPS-a u tom gradu, kao i Ermina Nuhanovića, zaposlenog u istom Centru za socijalni rad i člana Opštinskog odbora DPS-a.

Takođe, prijavom su obuhvaćeni i lokalni aktivisti DPS-a u Pljevljima Joka Đačić, Vanja Sokić, Dragoljub Mazalica, Sead Vesnić, Dragan Tošić, Dušan Knežević, Rade Strunjaš, Nada Borović, Abdulah Šulović, Sadik Bulut i Amer Hadžalić, koordinatori mjesenih odbora DPS-a Pljevalja.

Numanović je, kao tadašnji ministar rada i socijalnog staranja, obezbijedio da se uoči oktobarskih parlamentarnih izbora, pljevaljskom Centru za socijalni rad prebaci sredstva koja su odobrena za isplatu jednokratnih socijalnih pomoći, a za koja se sumnja da su korišćena za kupovinu glasova na terenu.

Analitičke kartice Centra za socijalni rad u Pljevljima pokazale su da su sa računa te ustanove podignute dvije velike sume za isplatu socijalnih naknada u ukupnom iznosu od 19.750 eura. U posebnom Zapisniku o primopredaji novčanih sredstava, koji su potpisali koordinatori DPS-a, pominje se upravo ovaj iznos, odnosno precizira se da Ermin Nuhanović 19.750 eura predaje jednom od koordinatora DPS-a Joki Đačiću.

U posebnom dokumentu je sadržan spisak predsjednika mjesnih odbora DPS-a i iznosi koje su preuzeli kao zaduženje za dalju podjelu novca koji je Nuhanović predao, a sve na ime jednokratne novčane pomoći licima u stanju socijalne pomoći, uz svojeručne potpise kao potvrdu da su preuzeli novac.

Tako je predsjednica mjesnog odbora Golubinja-Gimnazija Vanja Sokić preuzela 1.700 eura, predsjednik i potpredsjednik mjesnog odbora Golubinja-Osnovni sud Dragoljub Mazalica i Sead Vesnić su zajedno zadužili 1.450 eura, dok je predsjednik mjesnog odbora Golubinja-Školski centar Dragan Tošić preuzeo 1.950 eura. Predsjednik i potpredsjednik mjesnog odbora Golubinja-Rudnik uglja Dušan Knežević i Ranko Despotović zajedno su preuzeli 950 eura, a predsjednik mjesnog odbora "Salko Aljković" Nada Borović "zadužila" je 3.000 eura. Najveće iznose za podjelu novca dobili su predsjednik mjesnog odbora Moćevac - Jalija Abudal Šulović - 3.400 eura, predsjednik mjesnog odbora Centar-banka Amer Hadžalić - 3.250 eura i predsjednik mjesnog odbora Moćevac-Lokalni putevi Sadik Bulut - 3.100 eura.

Ovaj novac je dalje dijeljen na terenu po posebnom, internom spisku birača DPS-a, u kojem je taksativno navedena pripadnost mjesnom odboru, zatim na kojem biračkom mjestu građanin glasa, ali je sadržana i posebna kolona koja se odnosi na "vrstu pomoći".

Takođe, tužilaštvu je dostavljen i dio posebnih spiskova o isplatama do kojih je došao Istraživački centar MANS-a o blizu 100 lica iz pljevaljske opštine koji su dobili po 50 eura kao jednokratnu socijalnu pomoć i to su potvrdili svojim potpisima. Sva ta lica se paralelno nalaze u internom spisku birača DPS-a.

Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti jasno propisuje da se jednokratne socijalne pomoći mogu isplatiti samo po osnovu obrazloženog zahtjeva, pri čemu ne postoji fiksni iznos pomoći koja se dodjeljuje, već se ona utvrđuje na osnovu pojedinačnih potreba socijalno ugroženih lica.